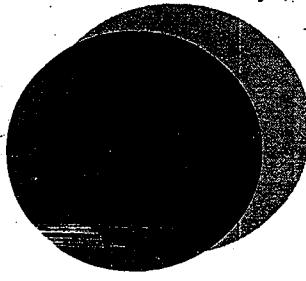

Gérard Dumestre

"To dibi la, i te fen ye, fen yere t'i ye. Nka bɔ dibi la, i be fen ye wa fen yere b'i ye" AMPJ jemaaba Mariyamu Tarawele

DIBIFARA

Boko 2

Sigida : Bajalan 1°, bolon 469, du nimer 302. @ : dibifaramali@webmails.com Bamako-Mali
Sébenfa ani Labolikuntig - Yusufu JALO San 2001 Okutoburukalo Boko kelen kalo

Songo : sefawari dème 20

Dantige

Nogo y'anw sigidgon ye

An ka jamana sigidaw (a belebele n'a makanninw), kinkononaw, dakanako bi k'a sabu ke nogo ye. Jinogo, wuluwuluji, galaji nogo, nin bee bonnen be fan bee fe kinw bolonkononaw na. I ne kana d'u kan. Faaba fara togodaladuguw kan. Nogo to te. Ala kan'i ci ka finije don ka taama u bolonkononaw na. A laban ne be ke gala ye. Namān koni kuma te. O be bon fan bee fe. Hele doron, ni namānbonna ja malol'i ma, a b'e ka dalala ton ye ka taa bon i ni fijie ce. E ni kasajugusama de. Chon, samiyé mana don ka ban, bogoforoki daminen sa de. N'e maa min te se k'i joori; k'i pan ka taa i cun i ko jakuma, sennataama be haramuya e ma bawo n'i y'i sifil'a ko la, e na dugumasara ce. Nin bee ko, san 2002 ntolaci be k'an de ka jamana kan. Bamananw ko "fen bee be dogo dunan na fo kolosili".

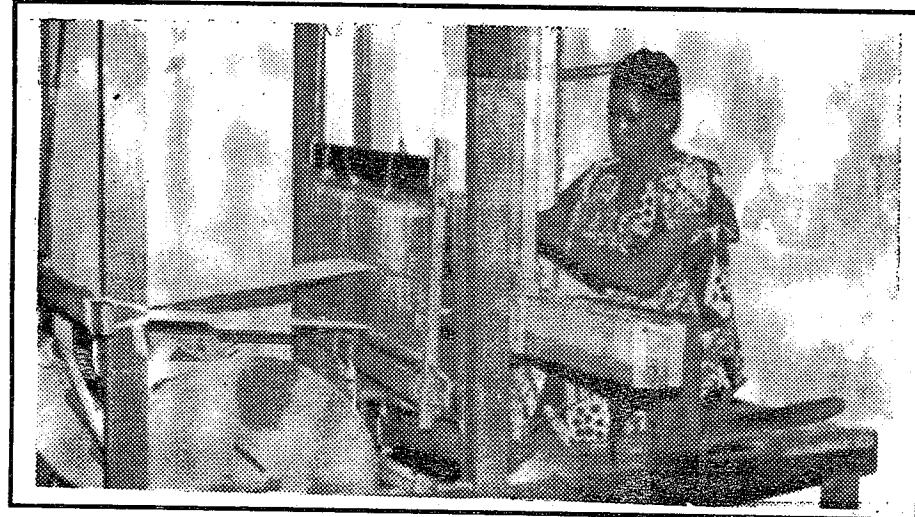
An t'a mafile sa ka jeya fara an bolodala. Hali n'an m'a ke dunan natow keson, a fo do tena bo kinw sosoko n'a kasajuguko la. Ala ka hakili puman d'an ma.

Yusufu JALO

Josariyaw ko di ? (ne 5 ni 8)

Musow ka josariyaw tiiménisében kónkobaw

Musoya te mone ye

"PAREHE" ka ja

Soro Yiriwa (ne 6 ni 7)

Ofisi : dunkafa sabatili jiginéba

Denmisénya Yiriwali (ne 9)

Denmisénw ladonni lahiéu talen si ma tiime u ye

YEKO DE YE FOKO YE

Mali ka yereta ye san 41 dafa here, kelenya ni cesiri kan.

Mali jamana y'a ka yereta waleya san 1960 setanburukalo tile 22 don. Jate sira fe, o san 41 dafara setanburukalo temenen tile 22. O scilbia jenajew taara ke Kidali. Kidali yc Mali marayor 8nan ye min be jamana kɔrɔnfeyfanfan fe. A ni Bamako ce ye kilometere 1500 hake ye. Jamanakuntigi Alifa Umaru Konare n'a nofjama y'o kilometere hake de boli ka taa nin mara in kono. Koro jumen b'o la ? An da bena 'o ma kɔrɔfo in laban na.

Nin setanburukalo tile 22 don, jamanakuntigi Alifa Umaru Konare ye dusuta hakilina caman fo a ka dantigeli senfe. A kelen ko ka barika da Ala yc, a y'a ka foli lase jamanaden bee lajelen ma, ka tila k'a kerenkeren ka nesin Kidali mara den bee ma. Dantigeli kolomaw la, jamanakuntigi Alifa Umaru Konare y'a jira k'a fo ko Kidalikaw n'u ka geleya bee, u cesirilen don ka jamana ka kelenya sabati, ka here sira taama jamana ka yiriwa n'a ka netaa hukumu kono. O ye fen ye min y'ale Alifa wasa, ka jamanadenw wasa. Ay'a jin'u fe, u ka do far'u ka cesiri kan ka jamana ka kelenya n'a ka netaa sinsin.

O ko, Kidalikaw ka kumalasela ye jamanakuntigi ka kɔrɔfo tereme tamasekikan na.

Nin kɔfe, Kidali baarakelaw (forobabaarakelaw, kenyereyew, demejekulu minnu be Kidali, kenyaya tigilamaaw, bololabaarakelaw, sorodasiw, naametigiw) ninnu bee ye teme temeni ke jamanakuntigi n'a nofjama nekoro k'a jira k'a fo ko cesiri ni netaa baara de be senna Kidali mara kono.

Nin yereta san 41 scilbia kera wasa ye jamanadenw bee bolo.

Jamanakuntigi Alifa Umaru Konare ka nin kewale in mana mafile ni hakili ye, an b'a ye k'a fo k'a be jamanadenw wele fen saba de kan : here, kelenya ani cesiri.

Here, bawo netaa baara si te se ka k'ale ko,

Kelenya, bawo jamana in ye kelen dc ye wa jamanaden bee ka kan a la. Sigiyoeko t'o la, siyako te wa fisamanciyako kuma te. Bee dama ka kan Maliba in na,

Fen min ye cesiri ye sa, o ye bonogola ni netaa kilisi gelen ye min man kan ka desse jamanaden si da k'a da dije yere n'a ka bi taabolow kan.

Nin fomba saba mana nɔgon lasoro jamanadenw bolo, siga t'a la jamana be jo. O de ye hakilinaba y'an ka jatc la, an sera ka min tomka bɔ Kidali seliba in na.

Sewakoba fila kera Kidali min ma tem'an kan bawo a nɔgon ma deli ka ke jamana kono. Kabini Mali ka yereta san fo jinan, a jenajew furadama be ke Bamako n'o ye jamana faaba ye. Kidali ta y'a folo ye. O b'a jira maaw la ko Mali dan te Bamako dɔrɔn ye. Jamana to be ko. An ka kɔlsili folo bolila min kan nin kɔfe, o ye jɔda dili ye fasokanw ma kene kan jamanakuntigi n'a ka jama jena. Nin y'a sijne folo ye jamanakuntigi ka kuma kɔfe, yamaruya ka di fasokanw ma o yɔronin be ka baabu lase jamanadenw ma kan na u be min faamu haali.

A filanan, kabini jabaraninko donna Mali kunnafoniko la, a sijne folo ye nin ye jamanadenw k'u t'u sigiyoro la ka jamana yereta jenajew keto ye mara were kono a nɔgonin na min te Bamako faaba ye. Foli ka lase "ORTM" baarakela bee ma. Taare. An b'aw ladɔnniya k'a fo ko

jamanakuntigi n'a ka Goferenaman minisiri bee tun be kene in kan ka fara Mali jamana demepogon kuluw ka cidenw kan.

Wale in n'a ne bee, "an kana sama bil'a ka dogo soso kɔfe". N'Ala sonn'a ma, an ben'o tereme aw ye boko were.

Yusufu Jalo

"AIF" ye waalan di Daramani Tarawele ma

"AIF" n'o ye baarada ye min nesinnen don dije jamana faransikanfolaw (50 hake) ka yiriwali ma seko ni dɔnko jenɔgɔnya kono, o y'a ka san 2001 waalandi ke. O kera Bamako faaba kono ka ben balikukan togolodon ma Mali kalanko minisiriso la. Mali jamana kunkɔrtara o senfe bawo Daramani Tarawele n'ale ye karamogɔba ye wa ni kalimukalatigiba fana don fasokanw sebenni siratige la, ale yera waalan sorɔbagaw la. Daramani Trarawele ta bɔlen yen, waalan dira an balimamuso Senegalika "Arame Fall" ma bayelemani sira fe an'an balimake Kongoka "François Kawata" ma kankodɔnniya sira fe. "AIF" ye nin maa kelen kelenya ladiya ni sefawari miliyor saba saba dili y'u kelen kelen ma. Jon ko cesiri te mone bo ? "AIF" baarada nema "Roger DEHAYBE" n'a baara nɔgonw tun be kene kan ka fara Kalanko minisiri Musitafa Diko ni Adama Samaseku kan n'ale ye Afiriki Kanw Dɔnniyada nemaaba ye. Waalan in togoden b'an karamogɔ Kongoka "Kadima" la. An ka foli b'an karamogɔ Daramani Tarawele ye. Daramani ni waalan in ka kan.

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Mara Jebo Koñuman

Jamana marayorow ka nafoloko dème cogo bë di ?

Mara jebo koñuman siratige la, an y'a kanu ka bilasirali ke Mali jamànadcnw yc walasa u ka faamuya soro u yere faso kan. DIBIFARA ka nin boko in na, korofo bëna teme nafoloko dème kan ka jesin kominiw, kubedaw ni marayorow ma. O yc Goferenaman ka baara bolodalen yc ka jesin Jamana Marayorow Jamakuluw ma yiriwali siratige la. Dème in baaraw walcyara an ka feere do sira fe n'o yc Jamana Marayorow Jamakuluw Labaaralinafolo Saradacogo sira yc.

An bë hakilijigin ke k'a fo ko nafoloko dème in kera san 1999 ani san 2000.

Mali Goferenaman ka baara bolodalenw na, desantaralizason siratige la, a jira la k'a fo ko dème bë ke ka jesin marayorow jamakuluw ma kerenkerenneya la togoda kominiw. Dème in ka kan ka ke san o san, yanni waati do ce. An bë hakilijigin ke k'a fo ko san fila temenenw na (san 1999 ni san 2000), dème in kera.

Baara ninnu tun bë ke desantaralizason baarada d'fölo. Nka, a yelemana Jamana Marayorow Jamaku. Cemabolenw ka Minisiriso ka bolokan n'o ye Usumani Si ka Minisiri so ye. San 2001, dème min kera, o bë t'i jo sefawari 1.350.000.000 la.

Nafolo kasabi in saradara cogo di kominiw, kubedaw ani marayorow ni nogon ce ?

Kominiw niyoro : Sariya min bolodara dème in keli sira fe san fila temenenw na, o kelen de labatora ninan fana. A jira la k'a fo ko dème tilalen don sigiyoroma fila ye. A tilayorow folon'o ye sefawari 553 000 000 ye, k'o ka sarada kominiw ni nogon ce k'u bë damakene. Komini kelen kelen ka sora taabolo kan, n'o ye 15 ye keme sarada la. O bë ben sefawari 61 000 000 de la.

Tilayorow filanan fana ye sefawari 553 000 000 ye. O bë tila kominiw ni nogon ce. Nka, bëtë damakene k'a d'a kan, komini bëtë ka sora jate bë sigi a ka

maa hake de la. Tilacogo ninnu na, komini kelen kelen ka sora bë fara nogon kan. O de

keme sarada la, o de bë tila marayorow kofolenw kubedaw ni nogon ce k'u bëtë damakene.

y'u kelen kelen ka sora ye san 2001 dème na.

Kubedaw niyoro :

Kubeda bëtë mana fara nogon kan, u niyoro bë ben sefawari 183 000 000 ma. Min ye jamana korenfela ye, keme sarada la, 15 bë bë wari in na olu togo la k'a d'u ka sora baara geleyaw kan. O kasabi ye 27 450 000 ye. Sefawari 77 775 000 bë tila kubeda 49 ce k'u bëtë damakene. O ye sigiyoroma fölo ye. Sigiyoroma filanan bë tila ke kubedaw ni nogon ce, ka jatemine ke u kelen kelen ka maa hake la niyorko la. O fana ye sefawari 77 775 000 de ye. Dème min kera kubedaw ye san 2001, o ye ninnu faralen ye nogon kan. Min ye korenfela kubedaw ye (Tumutu, Gawo ani Kidali mara kono), a jirala k'a fo ko jate min bë bë wari in na

Marayorow niyoro :

Marayorow bëtë ka kan ka ja sefawari 61 000 000 de la. Kasabi in bë tila i n'a fo kominiw ni kubedaw taw bë tila cogo min. Jatemine bë ke korenfela marayorow ka hake la k'a d'u ka sora taabolo kan, n'o ye 15 ye keme sarada la. O bë ben sefawari 9 150 000 ma. Wari to sefawari 51 850 000 bë tila marayorow 8 bëtë ni nogon ce. O bë ke ka kejne ni kominiw kasabi tilacogo sariyaw ye. Sefawari 25 925 000 bë tila u ni nogon ce k'u bëtë damakene. A tilayorow to kelen fana bë tila marayorow 8 bëtë ni nogon ce. Jatemine bë sigi u kelen kelen ka maa hake kan.

Nafolo dilen ninnu bëtë don yiriwali da jumew fe. An ben'o lase boko were.

Bubakari KANTE

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Jamana kɔrɔnfela kibaruyaw

Jamana kɔrɔnfela bɛ cogo di ?

DIBIFARA ye kene sigi k'a nesin Mali kɔrɔnfela maraw kibaruyaw ma. O dabokun ye kunnafoniw jinini y'u ka yiriwa baaraw kan ani k'u lase jamanaden bɛe lajelen ma. O kunnafonijini bɛ bila hadamadenya yiriwali kuntaalan jan minen kɔnɔ Mali jamana kan. Nin boko bɛna ke Kidali marayɔrɔ kan.

Kidali mara

Mali ye jamana belebele ye min tilalen don marayɔrɔ 8 ye : Kayi, Kulukɔrɔ, Sikaso, Segu, Mooti, Gawo, Tumutu ani Kidali. Bamako disitiriki bɛ fara o kan. Fen min ye Mali kɔrɔnfela maraw ye, olu ye Gawo, Tumutu ani Kidali ye.

An ye nin boko in kerenkeren Kidali mara kibaruyaw kan k'a da kene in sigikun kan. A kerenkerenna Kidali ye fana k'a d'a kan ninan yereṭa san 41nan kera yen de.

Kidali ye Mali jamana marayɔrɔ 8nan ye. A ni Bamako faaba ce bɛ se kilometere 1500 hake ma. Kidali lamininen don Gawo ni Tumutu fe woroduguyanfan na. Alizeri jamana b'a kɔrɔnyanfan n'a kajakayanfan.

Moritani jamana b'a tilebinyanfan.

Kubeda 4 de bɛ Kidali mara kɔnɔ. Komini min b'a kɔnɔ, o hake y'e 11 ye (togoda komini kelen b'o la).

Maa hake min bɛ Kidali kɔnɔ, o bɛ se maa 80000 in'a fo jateminew y'a jira cogo min na. O maa fanba ye Burudamew ni Surakaw ye. Olu kerefɛ, Filaw bɛ yen ka fara Kɔrobɔrɔw, Bamananw, Hawusaw n'a tow kan. Nin siya ninnu bɛ ben mi hadamadenya sigi la Kidali. Nin jamakulu bɛ cesiri sugu bɛe la.

Kidalikamusow bɛ cesiri sugu bɛe la mara kɔnɔ (C+D ka ja)

Kidali mara sɔrɔko

Kidali mara ka sɔrɔ fanba dennen don bangamara ni bololabaaraw de la. A sigibagaw ka maganw n'u ka cesiri bɛ nesin olu de ma.

Baganmara siratige la, baw, sagaw, jaamew ni faliw de ka ca yen kosebe.

Fen min ye bololabaara ye, o suguya ka ca Kidali : w o l o s a n b a r a w , mušomasirilanw so masiri ceniw, lefe ceniw, nin bɛe dilanbagaw bɛ sɔrɔ Kidali.

Seneko nasira la, sanjiko fanga ka dɔgɔ kosebe. San kurukara sanji jiginnen hake te berenin si ye. Jateminew y'a jira k'o ye milimetere 150 hake ye (Sikaso mara kɔnɔ, o bɛ se milimetere 1800 hake ma). Nka o bɛe n'a ta, Kidalikaw cesirilen don wa u

joyɔrɔ bɛ Mal jamana sɔrɔko la k'a da folen ninnu kan.

Kidali mara gelyaw

Gelyea caman bɛ Kidali mara kan. A folɔ y'a sigiyɔrɔ ye (cencenmayɔrɔ ni kabamayɔrɔ don). Sanjikodese fana ye do ye wa funteni fana barika ka bon Kidali kosebe. A bɛ se degere 45 hake ma waati do la. Jiri janw man ca yen. Fugakenye bɛe ye cencen ye. Gelyea do ye sirako, kene yako ni jiko ye. Mali Goferenaman ye feere dɔw tige gelyea ninnu wulili la ka bo Kidalikaw kan.

Demejekuluw (OXFAM) fana b'u son o ba na Kidali mara kɔnɔ. O ba na bɛ cogo di hi ?

N'Ala sonn'a ma, an ben'o kunnafoniw las'aw ma boko nataw kɔnɔ.

Bubakari KANTE

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Josariyaw ko di ? An ye nin bə "APDF"ka sebenw na

MUSOW KA JOSARIYAW TIIMENISEBEN KONOKOW

DIBIFARA ye josariya kene sigi walasa k'aw ladonniya sariya ka lapiniw kan ka jesin u dönni n'u labatoli ma bęe fe. O sira kan, an y'a föl "Musow ka josariyaw tiimeniseben" na konokow la. A dabora kunnafoni ka lase bęe lajelen ma musow ka sannayelen nani sira kan i n'a fo sariyaw y'a jira cogo min na.

Nin boko in ben'a ta seben in sariyaset naaninan tigeda filanan na ka dəw las'aw ma.

2. Jamana minnu sen bebenkan in na, olu sonna ka sariya kerkenkerennenw ta ka jesin kəlosili ma, u m'a dabo ka do fisaya do ye bənkan in kono. Sariyaset 5 :

Jamana minnu sen bebenkan in na, olu be feerew ni walew sigi senkan walasa :

a) ka yelema don cew ni musow n'u ka waleyaw la ka jesin sigidalako ni laadalakow silatununi ma, walima waleya were minnu be ka fisamanciya don musow ni cew ce k'a sababu k'u dacogo ye;

b) k'a dən, ladamuni hukumu kono, ko bange ye musoya taamasiyen do ye, ani fana ko ce ni muso bęe dama ka kan denw ladamuni n'u ladonni na, k'o de y'u ka bangebaaya ntuloma föl ye.

Sariyaset 6 :

Jamana minnu sen bebenkan in na, olu be feere jumanw tige ani ka sariya gelenw ta minnu be waleya juguw kəle i n'a fo ka musow feereli ani k'u bila sungurubaya la.

Sariyaset 7

Jamana minnu sen bebenkan in na, olu be feere sigi senkan minnu be sariyaw kəle, minnu be musow ke bolokofemogow ye politikikaw hukumu kono, ka muso ni ce damakejne:

a) Aka wote, a ka se ka ke a yere kan;

b) A sen ka don jamana politigisebenw labenni n'u

waleya li la, a ka ta fana forobabaaradaw la, ka bila joyoro la a ni min ka kan;

c) Jamana yiriwali jekulu minnu ka baaraw jesinnen be hadamadenyakow ni politikikow

fasodenya yelema ka ke a ce ta ye

2. Jamana minnu sen bebenkan, u ka muso fana yamaruya a k'a den ka fasodenya sugandi, i n'a fo ce b'a ke cogo nin na.

Sariyaset 10:

Jamana minnu sen bebenkan in na, u be feerew tige minnu be musow bilankofeli kon walasa cew ni musow bęe be damakejne dönni jinini na, kerkenkerenneya la ce ni misow damakejne siratige la:

a) Wulaw kono o, duguw kono o, u ka se ka kalan suguya kelenw ke kalanso kelenw kono, ka seereyasaben kelenw soro, ka se ka baara suguya kelenw ke k'a soro a ma ke ceya ni musoya jate mineni ye;

b) Kalansen bolodalenw kana bo jocgon na, kiimeni kəcogow ka ke kelen ye, karamogow kana bo jocgon na, danfara kana ke kalansow ni jocgon ce;

c) Jatemin si kana ke ce ni muso dacogo kan kalan hukumu kono, k'o sinsin ni cew ni musow bilali ye kalan so kelen kono, u ka gafe suguya kelen kalan, ka je kalansen bolodalen kelen na, kalankəcogow ke kelen ye;

d) u ka damakejne w... deme soro li ka je jetaaa hukumu kono. To be ne 8

Musoya te monye ye "PAREHF" ka ja

ma, a n'olu ka baara ke jocgon fe.

Sariya sen 8:

Jamana minnu sen bebenkan in na, ka da ce ni muso ka kelenya kan, u ka musow sugandi ka taa jamana joyoro fa jocgonyebaw ni baaradabaw la dije fan tan ni naani kono.

Sariya sen 9:

1. Jamana minnu sen bebenkan in na, olu be feerew tige walasa musow ni cew bęe ka damakejne fasodenya soro, a yelemeni, n'a marali la. U be ka jo a koro ko muso mana furudunan ma, walima n'a ce y'a ka fasodenya yelema, k'o te sin ka yelema don ale ka fasodenya la, wa o'ta ke faso jugu ye fana, a wajibiyalen te fana k'a ka

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Soro Yiriwa

Ofisi : dunkafa sabatili jiginεba

Mali kunnafonilasela minnu ka baara nesinnen don togoda yiriwali ni sigidalakana kibaruyaw laseli ma, , n'o ye "RJDRE" ye, o tɔnden maa 15 ye kunnafoninini sennayaala dɔ ke Ofisi ka cikemaraw kɔnɔ Feburuyekalo temen na. O senfe, u ni Ofisi pemaaba Yusufu KEYITA ye kumanögɔnya nafamaba ke Ofisi ka taabolo n'a ka wale keta nataw kan dunkafa sabatili hukumu kɔnɔ Mali kɔnɔ, hakaja Afiriki jamanaw kɔnɔ sango an ka jamana ni minnu be bilajogɔnma baaraw la.

RJDRE : An karamogɔ Yusufu Keyita, an b'a fe i ka sira lajεya an ye Ofisiko kan. Kabini san 1930 fo bi, feɛre caman bolodara malosene yiriwali sira kan Ofisi kɔnɔ. Yali malosene be se k'a jo n'a yere ye bi wa ? Yusufu Keyita : Siga te malosene yiriwali la bi Ofisi kɔnɔ. Misali la, san 1987/1988 cikesan na, malo farama tɔni 2,3 de tun be soro taari la. Cikesan temen na (1999/2000), malo farama tɔni 5,8 de sɔrola taari la dugukolo senen kan. O b'a jira k'a fo ko malo farama soro bugunna. O be cogo min, malosenenaw fana ka soro b'o cogo kelen na. O sababu bora Ofisi baara caman lakurayali la : badingew kɔnɔboli, maloturucogo feɛre kuraw, damannögow, malosi jumanw danni, forokurabɔ, tolinögɔ jumanw donni malo kɔrɔ, sannifeere labilali fo ka se malosenenaw yere sendonni ma u ka baara be seneboli la. malo farama hake sɔrɔta san kɔnɔ, o yelenna ka se tɔni 320000 ma cikesan 1999/2000 na. O be ben jamana yere ka malo hake sɔrɔta tilance ma. O be n'a ta, an mago be Fanga ka deme na nafoloko hukumu kɔnɔ baara kologirin kuraw ni baarakeminenw ladonni sira fe. RJDRE : Senefen suguya caman seneni be cogo di Ofisi kɔnɔ ? Yali aw b'aw baaranögɔn cikelaw degc u

bayεlemacogow la wa ?

Ofisi baarada pɛmmaba
Yusufu KEYITA

Yusufu Keyita : Senefen suguya caman be sene Ofisi kɔnɔ bi sango jaba, tamati ni layi. Olu be sene nakɔw kɔnɔ. O baara be nafolomuguba lase lase a kebagaw ma Ofisi kɔnɔ bi. Senefen ninnu fana bayεlemani b'o cogo la. O sira kan, baaraw bolodara ka do fara cikedugukolo kene senetaw hake kan walasa senekelaw ka se ka nakɔbaara ke walima ka dugukolo sene ko fila san kɔnɔ. O be ke sababu ye ka nafolomuguba las'u ma. Fen min ye nakɔko ye, o kenew be laben musow ni kamalenninw de ye walasa damakεnɛ ka basigi senekelaw ni jɔgɔn ce. San 1998 ni 2000 furancε la, dugukolo taari 100dir'u ma baara kofolen ninnu keli kama. O de y'a to furancε kofolen in kɔnɔ, tɔni 88000 sɔrola jaba ni tamati ni layi la.. O nafolo kasabi bennna

sefawari miliyari 20 ma.

Joyɔroba be musow la fen misennin ninnu seneni n'u yiriwali la Ofisi kɔnɔ. Misali la, taari 3804 min labennen don nakɔsenɛ kama, musow ta y'la taari 2472 ye. An ben'an sinsin dugukolo senetaw dili kan musow ma. An be min fara o kan, o ye joyɔro dili y'u ma cikɛkɔ la ari ka nɔgɔw ni kεfεnw laseli u ma. An bena do fara u labenni kan sannifeere siratige la ani ka juruko lasorɔli nɔgɔyasiraw labɔ u ye. Siga te musow ka kalanko la nakɔsenɛ baara dakun be la Ofisi kɔnɔ. U kalanna nakofenw maracogo n'u bayεlemacogo be la.

RJDRE : Malosene feɛre min be Ofisi kɔnɔ n'o yva seneni ye sijɛ fila san kɔnɔ, yali o bera ke sababu ye ka dunkafa sabati jamana kɔnɔ wa ?

Yusufu Keyita : Cikesan 1999/2000 tilema waati, Ofisi ye malosene ni senefen werew feɛrebaw boloda, ka fara dugukolo taari 3750 labenni kan nakofenw seneni kama (tamati, jaba ani layi). Fen min ye malo seneni ye sijɛ fila san kɔnɔ, o be ke sababu ye ka dunkafa sabatili basigi jamana kɔnɔ. Nka, gεleya min b'o la tilema fe, o be tali ke kɔnɔ ka tjaneni, ji walankatata hake jiginni, baarakeminenko, dugukolo kɔgɔko, baarakeminenko ani yɔrɔw ladonniko kan.

Sanganjogɔnma sira fe,

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Sigidalakana

malosene basigilen don ka teme kabasene ni koorisene kan bawo malosene sirilen te sanjiko la i n'a fo to filaw ta be cogo min na. O de be joyoroba d'a ma dunkafa sabatili la jamana kono.

RJDRE : Afiriki tilebinyanfan jamanaw be bilapogonma sira kan bi. Ofisi joyorba bera ke mun y'o baaraw la ?

Yusufu Keyita : Jateminew y'a jira k'a fo ko Mali keref ejamanaw ka malokomago be se toni 1600000 hake ma. Ofisi ka feere kura tigelenw b'u jo o tali kokoro. Nka, i n'a fo y'a fo cogo min na, Ofisi jigi be Fanga ka deme na nafoloko siratige la ka jesin a ka feere kura tigelenw waleyali konuman ma.

Sefawari barika dogoyali kera sababu ye ka maloko don dela Mali kono. Geleyaw ye ji sorota hake dogoyali ye tilema fe anjuru kuntaala jan sorobaliya jiladon kama senekoyorla. O de y'a to san 1996 sifileli do senfe, Dije Waribonba ye Ofisi deme ka taari 475 laben Nbewani kono. Cikelaw sendonna o baaraw la. Olandikaw fana ye layidu ta k'u be Ofisi deme cikedugukolo kuraw labenni na.

Demejognonw b'u son. Nka, baara ninnu te se ka sabati fo ni kenyereyew y'u jeniyoro fin u le. Ofisi b'o bolo de kan sisan. Konyereye minnu b'a fe k'u ka manakun dow don malosene baaraw dafe, wele bilalen don olu ma u ka na Ofisi kono. Osira kan, Konowarika dow b'a fe k'u wasadon taari 300000 nognna labenni na k'a baara. Burukina Fafo Goferenaman b'a fe k'a wasadon taari 2800 na.

RJDRE : Yali Ofisi bera se ka dunkafa sabati waati kuntaala jan na Mali ni Afiriki kono wa?

Yusufu Keyita : Ofisi labenna san 1930 ni hakilina fila ye. A folo, o tun ye ka ke koorisene yoroba ye min koirimugu be ci Faransi bagidilan iziniw la. A filanan, o tun ye ka ke Afiriki tilebinyanfan malosene jigeneba ka fara hadamadenya yiriwali feere kura dow sifileli kan. Taari miliyon 1 nognon de tun ka kan ka labaara san 50 kono. Faransikaw y'u seko n'u joyorba k'a baarakeminenko basigi u haminanko tiimeni konuman kama.

Mali Goferenaman nana kiimeni do ke san 1980. A yer'o senfe k'a fo ko baara bolodalen si ma sirasoro. Dugukolo seneta labennen ma taari 50000 soro. Koorisene danna sira la fo kan'a dabila san 1970 waati. Mali Goferenaman nan'a mafile ka dansen kura don malosene koro. O naniya kura sirilen sira kan, fen caman kera soro n'a sariyakow dantigeli la san 1984. Yamaruya dira malosenenaw ma o de senfe ka tonw sigi soro yiriwali sira kan, ka do fara malo farama feereda songo kan san 1986. Goferenaman y'a senbo sannifeere la ka benkanseben laben Fanga, Ofisi ni cikelaw ce. Sefawari barika dogoyali fana ka malosene jidi ni songo numan dali y'a kan cikelaw bolo. Ni ji koronna a jema k'a don dugukolo dumanw dafe ka fara yelema ninnu tiimeni konuman kan, siga t'a la Ofisi be ke dunkafa sabatili kuntaala jan jigeneba ye Mali ni Afiriki tilebinyanfan jamanaw kono.

RJDRE : Sigidalakana baaraw be cogo di Ofisi kono ? Cikelaw joyorba b'o baaraw la wa ?

Yusufu Keyita : Sigidalakana baaraw bilalen don ji ni dugukolo labaara n'u ladonni konuman kadara kono ka hadamadenya yiriwali kuntaala jan siraw bo. Feere do fana ye jirituru ye Ofisi cikemaraw kono ani tolinogu numan seseoli dugukolo manako donni kama. Ofisi cikelaw joyorba k'a bon o baaraw la. Feerew tigera san 1999 waati ka fennennamafaalan don forow la ni hakili ye.

RJDRE : Ofisi ye welc min bila kenyereyew ma, o lajya an ye.

Yusufu Keyita : Sigikanw dantigelen don kenyereyew ka baaraw la Ofisi kono. Feerew ye kulu 3 danbo :

- kulu folo, dugukolo labennenw be di maa minnu ma n'u ma nafolo bo kuma te fen were ma, olu b'u kandi ka baara kelenw juru be sara. O kofe, u ka dugukolo tigya be kalifa u la,
- kulu filanan, o ye maaw ye minnu be dugukolo seneta baara misenninw musakaw ta u yere ye,
- kulu sabanan maaw be dugukolo labenni musakaw be ta.

Kulu laban filaw ka sariya labatotaw be ye kelen ye wa n'u ye labenni baaraw be ke u yere ka nafolo la, dugukolo tigya be soro ka kalifa u la. Nka, jamana mago mana jo a yoro la k'a da jama ka nafa kan, a be boos'u la.

Kenyereye minnu b'a fe ka n'u ka nafolo labaara Ofisi kono, u kana siga tono soro la here ni baden na.

Kunnafonilasclaw ka ton
"RJDRE" ka korofo
Boko 2 San 2001 Skutburukalo

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Musoya te monye ye

(Ju 5 to)

MUSOW KA JOSARIYAW TIIMENISEBEN KONKOW

e) u ka damakejne kalan suguya bees soroli la fo ka taa a bila baarakalanw ni balikukalan na walsa furanceba min be muso kalanneh hake ni ce kalannenw hake ce, o ka se ka doqoya joona.

f) musomanninw ka kalanbilajoona, do ka b'la, ka kalansen kerenkerennen laben musomanninw ni muso misenw ye, minnu ma janfa kalan na;

g) u ka damakejne seko ni donko hukumu kono;

h) u ka damakejne kunnafoniw na, ani bange kolosili kan.

Sariyaset 11 :

1- Jamana minnu sen be benkan in na, olu y'u kandi k'u be sariyaw ta minnu be musow bilankofeli kon baarako siratige la, k'o sindi ke muso ni ce damakejnei ye kerenkerennenya la, josariya hukumu kono;

a) ni baara soroli ye, k'a d'a kan, hadamaden kelen o kelen n'a ka josariya kerenkerennen don;

b) ni damakejnei ye baara sugukelen keli ye, ani fana baarakela sugandiliceerew segesegeliw la

c) ni sagonabaara sugandili ye, ni sankorotali ye; ni baara sabatili n'a nafaw ninini ye, ni baarakalan ani do farali ye donniyaw kan, ni bolodiyali ani baarakalan jiidili ye sanga ni waati be;

d) ni damakejnei sarako ni baaraw keli ye cogo kelen na;

e) ni hadamadenya mabenniw ye baara hukumu kono ni boloboli ye baara la k'o sabu ke sor, bana walima dese ye, ani ka san o san lafijebokalosara

soro;

f) ni hadamadenya lakanani ye kenyea hukumu kono ani fana ka bangeko siraw tanga;

2 - Walasa ka musow ka bilankofeli keli ani k'a baara lakana furu kono ani k'u ka baarakow tanga, jamana minnu sen be benkan in na, olu y'u kandi ka sariyaw ta ka nesin ko

3 - Nin sariya ninnu be muso lakana sariyasen 11nan kono, segin be to ka k'u kan, k'u ni donnikalan hakilinaw ben jocgon ma, ka dow bin, ka dow jensen fan be;

Sariyaset 12 :

1 - Jamana minnu sen be benkan in na, olu be feere numanw tige ka musow bilankofeli keli kenyea siratige la, walasa u ni cew ka damakejne furakeli ni fura sorocogo la fo ka taa se bange kolosili ma.

2 - A nininen fe fana jamana ni nu bees fe, u ka deme kerenkerennen don furako la k' nesin musow ma u ka konomaya kono, jiginni waati ani jiginni kofe, ka fura ni u la, ka deme don u ma dumuniko la u ka konomaya ni jibaatoya kono.

Sariyaset 13 :

Jamana minnu sen be benkan in na, olu y'u kandi k'u be feere numanw tige ka musow ka bilankofeli keli sira werew fe, bilankofeli min be tali ke sor ni hadamadenya taasira baaraw kan walasa u ni cew ka damakejne, kerenkerennenya la joasriyaw hukumu kono ka nesin :

a) dentigisaraw soroli ma;

b) juruw soroli ma jurudonsow la, ani juru sorosira werew;

c) sen donni ma farikolojenaje, ni seko ni donko jirali la.

N'Ala sonna, an ben'a damine sariyaset 14 na boko nata la ka sor k'a foori DIBIFARA boko naaninan kono.

An ye nin kunnafoniw bo "APDF" ka sebenw na

Musow joda ka bon soroko la ("PAREHF" ka ja)

damadow ma, i'n'a fo :

a) genni ka bo baara la k'a da konomaya walima konomaya lafijeni kan ani ka genni sugandili ke k'a da furuko kan k'olu k'on;

b) kalosababasigi min ke benge k'o, k'a wajibiya o ka sara, wa o kana fijne bila a ka baarako n'a ka netaa la, fen kana bo a ka sor nataw fana na;

c) ka deme don ka taa hadamadenya walew ma, wale minnu b'a to bangebagaw be se k'u joyoro fa denbaya kono ani u ka baarayorow la kasoro do ma do tije. Kerenkerennenya la denmarayorow joli n'u sankorotali ye;

d) ka muso konomaw lakana u ka baaradaw la k'a d'a kan baara gielen ma ni konobara ma.

Hadamadenya yiriwali kuntaala jan

Denmisənya Yiriwali

Denmisənw ladonni lahidu talen si ma tiime u ye

"UNICEF" n'o ye Dijə Jamanaw ka Tɔnba "ONU" baarabolofara ye ka jəsin denmisənw ma, o y'a dantigə san 2002 jəfolisəben na k'a jira k'a fō ko dijə jamanaw bora denmisənw jigi koro. Səben in bē tali kə san təmənen baara kəlenw kan denmisənw ladonni kojuman kan dijə kono. Səben in ma dan o dɔrɔn bawo kiiməni tegunna san 10 təmənen lahidu talenw kan.

San 1990 waati, "ONU" ka lajeba dō sigira denmisənw tɔgo la Lamerikənjamaṇa faaba dō la n'o ye "New York" ye. O senfə, dijə jamanā caman y'a kandi denmisənw ladonni kojuman sira fə. Lahidu 7 de tar'u fə ka jəsin denmisənw josariyaw ma. Olu tiiməni b'a jini denmisənw ka jənamaya ka se ka kə daamu na.

Səben in ka kiiməni senfə, kuntiennaw tara kelen kelen. A yera de senfə k'a fō ko denmisənw ladonni lahidu talen si ma tiime u ye. "Bōkera denmisənw jigi koro" i n'a fō "UNICEF" jəmaaba "Carol Bellamy" y'a jira cogo min na. Misali tara Afiriki npogotiginin do ka jənamaya taabolo kan n'o ye "Ayodele" ye. Aie bangetuma bənna san 1990 lajeba ma. A yera k'a fō ko vəlma fosi ma don an balima npogotiginin san 10 in ka jənamaya la. Degun ni gəleya minnu b'a kan, olu ~ ma.wuli : ji sanuman lasɔrliko, kalaniko, den minnu bē degun na olu lədamuniko, u lakananiko, den fitinuw ka baloko juman, n'in lahidu talen si ma bo a sira fə denmisənw ye. San 1995 waati, dijə jamanā Goferenamanw fana y'u kandi k'u bē 20 ta 100 o 100 kan u ka san labaaranafolo la k'o don hadamadenya baara fōlōw dafə i n'a fō kəneyako ani kalanko

forolabaaraw kə w'ale de b'a dōgō cəman ni musomanw ladonni baaraw fana kə (olu yere la 2 fatura yann'u si ka san 5 soro. Dijə jamanaw dun tun y'u kandi k'o dəgun n'o gəleya ta ka bō denmisənw kan. Lahidu talenw na, dijə jamanaw tun y'u kandi densaya fanga dōgoyali la. O sira fə, u tun sənnə feerew tigeli ma k'o kələ k'o hake lajigin ka se 33 ma 100 kan. O ma sīrasoro u si bolo. U sera ka 14 de tiime 100 kan. O kera sabu ka den maa miliyon 3 tanga densaya ma dijə kono hali n'a y'a soro jamanā dow ta barika ka bon ni dow ta ye. Bange sira fə, 1000 o 1000 na, den 172 bē fatu Afiriki kono, 6 bē kə jamanā sərətigibaw la. Dijə kono, o jate sigira 81 na 1000 kan. Fen min ye musokelə ye, jamanaw tun y'u kandi o fana fanga dōgoyali ma. Jatew y'a jira k'a fō ko san o san, muso minnu bē to musokelə la, o hake bē se muso 515000 ma dijə kono. Jamana soro dōgōmanintigiw 49 na, bange 16 o 16, muso kelen bē to a la. Jamana minnu bē yiriwa sira kan, olu ta ye 1 ye 61 kan. Jamana sərəbatigiw kan, o ye 1 ye 4085 kan. Ji sanuman lasɔrliko, kalaniko, den minnu bē degun na olu lədamuniko, u lakananiko, den fitinuw ka baloko juman, n'in lahidu talen si ma bo a sira fə denmisənw ye. San 1995 waati, dijə jamanā Goferenamanw fana y'u kandi k'u bē 20 ta 100 o 100 kan u ka san labaaranafolo la k'o don hadamadenya baara fōlōw dafə i n'a fō kəneyako ani kalanko

n'a tōw. O baaraw la, 12 de sera ka tiime 100 o 100 kan u bolo. O dəsə kələsilen bora jamana sərədəgōmanintigiw ka juru talenw sarali la dijə nafolosobaw ye. Fen min ye dijə jamanā sərəbatigiw ka forobadəmə nafolo ye ka jəsin yiriwa ma dijə kono, "UNICEF" ka jəfolisəben y'a jira k'o dōgoyara w'a hake ma se lahidu talenw ma.

Nin jate bēs n'a ta, "UNICEF" jigi b'a kan ka "yələma don dijə na ni denmisənw ye". O sira fōlō ye denmisənw josariyaw tiimənisəbenba min labenna san 1989, jamanaw k'o kənökow waleyə. O wale n'u nəcən si te nəcəro fo ni dijə bēs (dəmetonw, jamanaw) y'u fabga fara nəcən kan k'u "wasa don denw na, o min ye nafolobosira fōlō ye" i n'a fō "Carol Bellamy" y'a jira cogo min na. O kama, "UNICEF" ye welekan bila dijə bēs ma walasa ka denmisənw bō degun ni gəleyaw la, k'u ladonni lahidu talenw tiime u ye. An b'aw ladonniya k'a fō ko dijə denmisənw tɔgəlalajeba do tun bolodara Lamerikənjamaṇa kan sətanburukalc təmənen kono nka, a bora a ma k'a sababu kə kasara min binna jamanā in kan kosa in na ni maa 7888 ni tora a la. O lajeba bila waati wərə la. N'Ala sənn'a ma jaabi ni kibaruya minnu mana b'o lajeba la, DIBIFARA bən'olu las'aw ma.

*Nin kunnafoniw bora
"AFP" ka səbenw na
Latəməbaga : Mamadu
Kone*

Kalanbaliya ye bana juguba ye

An ye Feeere ni Dønniya Køne dayeple n'an karamogo Daramani Tarawele ka gafe do ye n'o ye "Bamanakan Sebenni Sariyaw" gafe sahalen ye. Ale ye yerekalan feeere tigelen ye min be ke sababu ye k'aw ka dønniya sørølen jiidi balikukalan siratige la. A do la, aw bøna jo sebenni sira fe. A yere ka kuma don : "Walasa ka dønniya sørøli nogoya aw fe, an ye sariyaw sigi-sigi kalansenw ye. Sariyaw dulonnen don nogon na. O kama, kalansen tila-tilalen don cøtigø caman ye, n'i ye følo faamu, i b'i t'o faamuya kan ka filanan faamu. Walasa ka faamuya sørø ka dønniya ke an yere ta ye k'a sørø møgo m'aw kalan, aw be masalabolo kalan, k'a kønkokow faamu kopuman. O kø, dønniya kalanta misali be ta masalabolo in kønø k'a fesefes'aw ye. Aw b'a nogonaw nini masalabolo kønø, ka tila 'a misali werew di minnu te masalabolo in kønø. O bøe kø, baara ketaw be na, aw be se k'aw yere sifile' minnu na k'aw ka faamuya sinsin, k'a barika, k'a k'aw halala ye.

Sigini ni signidenw

I be døw don nka u mankan be yølema Bamanakan na :

1. Danew dafa ni signidenw ye :
 - Ni 'c' signiden ye : ...ewçønin ; ...aya ; ...alawu ; ...øniya ; ...ibø ; ...oronto.
 - Ni 'j' signiden ye : ...eya ; ...aga ; ...alamugu ; ...enbe ; ...idunun ; ...øløkø.
 - Ni 'k' signiden ye : ...omøkili ; ...ongo ; ...utc ; ...alo ; ...umuya ; ...uncøbaya ; ...uturu.
 - Ni 'n' signiden ye : ...uguji ; ...imi ; ...ønakala ; ...agami ; ...ogon ; ...c...c... ; ...intara.
 - Ni 'ŋ' signiden ye : ...anaki ; ...amaki ; ...una ; ...unafigi ; ...aana ; ...unu ; ...an.
2. Nin dafalen fila la "j" ni "c", kelen bila tomi no na :
 - *elu ; *øni ; *ahiliya ; *aasi ; *aman ; *ama ; *asa ; *aya.

3. Nin signiden fila la "k" ni "g", kelen sigi tomi no na :

*emø ; *eleya ; *øleya ; *olon ; *aran ; *awulo ; *ajaba ; *eren ; *elen.

4. Signiden saba ninnu na "h", "ŋ", "n", kelen seben tomi no na :

*øne ; *aya ; *aniya ; *øji ; *anaya ; *unafigi ; *aali ; *øjimajo ; *øfø ; *ønata ; *ala, *anabugu ; *on ; *ø*emø ; *omø.

I te signiden minnu døn :

ε : yølema - ye, fe, be, te, ge, le, ce, je.

ŋ : ønamønamønamø - ña, ño, ñu, ñe, ñø, ñi, ñø.

n : bolobirijønøna - ña, ñe, ñø, ñi, ñø.

c : fødon - fo, so, ko, do, jo, to, po, no, mo.

Kalancogo
c : caman - ca, co, cu, ci, ce, ce, co.

j : jigin - ji, jo, ju, ja, je, je, jo.
Sigini : Bamanakan signi ye

signiden mugan ni wolonwula (27) ye : Olu file : a, b, c, d, e, ε, f, g, h, j, h, i, j, k, l, m, n, ñ, ø, o, ø, p, r, s, t, u, w, y, z..

Baara ketaw :

1. An ka signidenw kalan, k'an da deli signidenw føcogo þuman na, kørenkørennenya la b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, ñ, ø, p, r, s, t, w, y, z.

Kølosili : Føcogo þuman te sabati fo signiden kelen kelen mankan ka fo ni "e" kan jalanin ye, k'a ke i n'a fo u kelen kelen be dorogo "e" la.

- "ŋ" føli ka gølen møgo caman bolo. A be se ka nogoya n'i ye danew ta i n'a fo øomi, øøje, øana, k'olu kanje følow bo : øø, øø, øø, øø, k'olu kalan, ka laban ni øø, øø, øø, øø, øø, øø ma.

Min ye "r" ye, fo e ka bila a kinin n'a numan fe k'a ke "ere" ye.

A to be bila bøko nataw kønø.

Nin bør'an karamogo Daramani Tarawele ka "Bamanakan sebenni sariyaw" gafe kønø

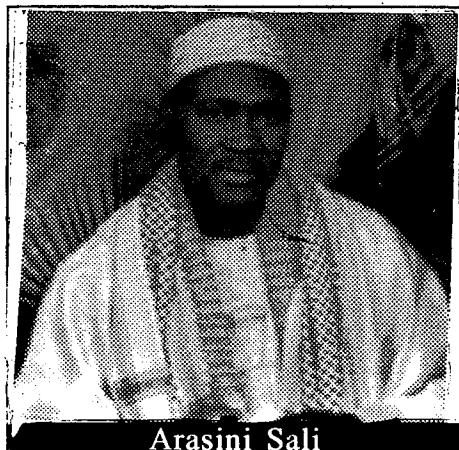
Bøko 2 San 2001 Okutøburukalo

Sebe de be mone bo

Jonnin kunnandi ni sababu numan

Arasini Sali be bo Kayi mara la. A si be san 51 na bi. A ye muso furu kabini san 1974, den 6 b'a bolo (Ceman 2 ni musoman 4). Arasini Sali ye Ala kanunbaganciba do yc, silame döñkilidalañana don. An bëna do fo Arasini kan k'a d'a joyor bonya kan hadamadenw bilasirali la numan keli sira kan.

Arasini Sali bangbaa cëman ntanyana k'a yere si to sanji 10 na, wa a bora dönnibagaduba la. Ala ka hine a wolofa la n'o tun ye Mamadu Ifara Sali ye. Mamadu Ifara Sali tun ye Kayi alimani de ye, "Kadi" fana tun don : "Kadi" ye maa ye, min tun be kiiri tige ni Kurane sariyaw ye tulobilenw ka mara waati. Arasini Sali karamogofolo kera a yere wolofa de ye. Sani Arasini wolofa ka n tanya, a ye Arasini kalan Kurane "Hijibu" 20 na, "Hijibu" 60 la. Mamadu Ifara Sali ntanyapen kofe, Arasini ma bo ka taa kalan ke yoro si, k'a d'a kan, u ka du tun ye dönnibagaduba ye wa a tun be dönni fen o fen jini, o bee tun b'a balimakoroke Abuduli Wahabu Sali bolo. A y'a ka kalan to be k'o de bolo. U ka duden bee teme n'o sira kelen fe. Laada don. Ala ka donbaw, i n'a fo "Mawuludi" n'a jogonnaw, Salilaka bee tun be taa misiri la, ka Ala dugulentogow wele an'an Kuntigi Mahamadu (Neema ni Kisi b'A ma). Nka, Arasini Sali tun te se : "N tun hakili man di. Ala ko tipe", a yere ko ten. O n'a ta o ta, dusukolotigya ni timinandiya kera sababu ye Arasini ka se ka Kurane jigin sije 3 ani ka se ka "Hadisa" damadow durusi.

Arasini Sali

te sa. A ma meen, Arasini sogora sijne filanan na fen kelen in na. O yoro bee, a wulila k'a ka silamedöñkili folo da, min togo ye ko "Salatu Arabi". O koro ye ka sali Ala ka Ciden kan (Neema ni Kisi b'A ma). Dugu jelen, döñkili in diyara a koroke Abuduli Wahabu ye kojugu. Arasini ka Ala kanunbagancya n'a ka silamedöñkilkida nana nin cogo de la.

N'i Arasini Sali yekjan ye? A b'i jaabi : "Ne te fosi ye, ne ye Arasini Sali ncinin de ye". Ala kanunbagancya de ye Arasini ncinin ke Arasini belebele ye mogow bolo bi.

San 1967, a nana bo a ba somogow ye Bamako n'olu ye Kanelakaw. Solakaw ani Wanelakaw ye. A benna ni Mawuludi ye o san. Wolofbugu Bolibana Misiri pemaaw ka wele sera a ma. A taalen wele jaabi. U y'a yamaruya, a ka "Kitabu" kalan ke, "kitabu" min togo ye ko "Aliburuda" n'a be Ala togo barikamaw fo. O kofe, a y'a ka silamedöñkili in da n'o ye "Salatu Arabi" ye. Nin baara ninnu kera an karamogo Madu Tarawele pena. Ale tun be wajuli ke Arajomali la. O waati, KASE tun ye Arajomali Kuntigi ye. Karamogo Madu y'a kanu Arasini kan ka ta Arajomali fe. O siratige de la, a taara n'a ye a ka so, ka jininkaliw tengu a la. Olu jabi jalen, a soro la ka taa n'a ye Arajomali la ni k'a kan ta. Kabini o kera, Arasini ye silamedöñkili

caman da w'a ka döñkiliw ka di bee ye. K'a ta san 1974 na, fo ka na se bi ma, Arasini ni jekulu kelen de bolo be jogon bolo n'o ye Musa Jawara ka denmisewn ye (Ala ka hine a la). N'a be taa yoro o yoro, ani denmisen ninnu dc be taa jogon fe. Arasini ma deli k'a baaranogon falen. A ka döñkilida sensé, Arasini ye wasa soro nk'a ye tooro fana soro. Wasaw ka ca, nka, min nafa bonyan'a bolo n'a te se ka jin'a ko; o kera Antiyikamuso do tubili ye ka na silame diine la k'a sababu ke Arasini ka döñkili ye. O kera san 1983 Faransi jamana ka Arasini ka wolimu folo boli sensé n'o ye Silamedöñkili keréñkerénnénw ye n'an k'o ma nanzarakan na ko : "Spécial Chants religieux". Antiyikamuso in kelen ka Arasini ka döñkili lame, a diyar'a ye kosebe. A ye Arasini yoro jini k'a b'a fe ka don silamediine na. Arasini kelen ka silame togo fo a ye, Ayisatu de diyara a ye n'o y'an Kuntigi Mahamadu muso do togo ye (Neema ni Kisi b'A ma). Arasini y'a togo da Ayisatu. Nin wale in kera Arasini ka lajini belebele do ye a ka jenamaya kono.

Geleyaw la, Arasini ko ale ni toorolen don bi kosebe k'a da silameden dow ka kewalew kan. Baara caman kera silameya hukumu kono. O n'a ta o ta, maaw ma se k'a faamu halibi.

Arasini ka döñkilida damine ni sisan ce, a ye wolimu 6 de bo. Folo bora san 1983. Wolonwulanen bëna bo a te meen. A yere y'a pereperelatige k'a be ke "Lazeri" de ye.

Barokunce la, Arasini Sali ye taasibila ke ka jesin an ka jamana silamemusow bee lajelen ma minnu ye silameya janjo sankorota kosebe. O kofe, a ye dugawu ke yaasa san 2002 kalafili nataw ka ke ben ni kelenya kono, k'a soro joli bon ma ke. Jamana ka kunkorota b'o de la. O ye Arasini Sali ka dugawu ye.

Bubakari KANTE

Boko 2 San 2001 Okutoburukalo

Maana

Batigemisi

An bëna maana min latëmë aw ma DIBIFARA kono, o y'an karamogoba dō ka sëbennino ye n'o ye Daramani Tarawele ye. Ale ye fasokanw döñkotigiba ye wa kalimu donso don min ye gafe caman sëben Bamanankan na. Dakun caman b'o la : soro yiriwalí, dönniya ni kalan sira, hadamadenya sabati konuman, jamana fanga koro témennenw, maanaw n'u nogonnaw. An y'an bolo don a ka npalan kono n'a yere ka yamaruya ye. An bora ni min ye, o ye "Batigemisi" ye k'a da gafe in ka bilasirali hakilinaw kan hadamadenya sabati konuman siraw kan. Aw y'aw jija ka maana in nobo. Nin ye maana in latëmë ko filanan ye.

ZANPEGE KA FANGABUGUTAGA

Zanpege wolola Labenso. A y'a ka denmisënya ke Labenso. A jenatigera Labenso ka se fo kamalenyia ma. Labenso sigi nana goya a ye. Tuma caman, a tulo be don barow la, baro minnu be nogoya caman ni duman caman fo Fangabugu kan. Nin don su, a dara, a ma sunogo soro. Hami sira a dala, Fangabugu taaliko ham kera bana ye. Dugu jelen, Zangepe sera a wolofa ma n'a ka bana ye. A ko :

- Buwa ne ma se ka sunogo su kono.
- Mun y'i bali ka sunogo su kono ? Banä wa mun de ?

Zanpege y'a ja jo kabakolo la ka tila k'i kanto a fa ma :

- Bana don, bana juguman te. Ne tun b'a fe n'a ma ke baasi ye c'ma, i k'a to n ka taa n sennayaala tilema in na Fangabugu.

- Zanpege, o sunogobaliya kun ? Yan ni yen man jan. O ko, i ye sanji mugan soro i te fin na, i te je la mogo bolo. Taa Fangabugu walasa i ka se ka kodow faamu hadamadenya la. Ne te ban o ma fewu. I laben don min mana ben i yere ma, i ka taa. Jatigila ko man gelen Fangabugu kono.

- Mun be ne bolo ka laben ? Fosi. Dogo were, n be taa dogodenw fe Fangabugu. Nka Buwa, ni n y'a nesoro, n be baara kalan yen de.

N den, o te baasi ye, i hakilina ka ni. O ye sinijesigi baara ye. Fangabugu yeelen ye Labenso je mine a la. A tora a k'a dun. N'i taara, i k'i jija i ka sabati bawo, duguba be mogo negen k'i bila fili la.

Siginisoroba kene

An ka nin boko sginisoroba kene be jesin misali damadaw ma walasa aw yere ka se k'a tulon ke. An ka sintin wuli signiden fila : dafata kelen ani dafalen kelen : s ni a. O sigicogo misali file.

s	a
---	---

An ka dafata to saba bon an kunfe : b, n, k. U sigicogo file.

b	a
n	
k	

An ka sginiden dafalen to wooro sigi sisan a dafe.

b	c
n	e
k	i
	o
	ø
	u

Sisan, an be se ka tulon damine. An k'an hakili to tulon in sariya kofolenw na, danew sëbento an fe : dane kolomaw, nunnafo yamaruya dane sëbenta jefé. Dane filanimaw, dorogolenw, bonnaw ni dugutgaw te sëben. Ne ye n sifile n sera ka dane koloma minnu soro, olu file : sa (dantanfen), sa (ka sa), sa (kobile min be negebo kofo), sa (k'a dabila), nsana (talen), san (k'a san), san (ji), san (kaba), san (waati), saba (da), sababu (ju), sakene (dantanfen), saani (ka mine saanj). Ayiwa, ne jora de. Aw yere ka do ke de. N'aw ka jaabi kera min ye, aw ka bataki ci n ma de.

Yusufu Jalo

DIBIFARA

Sebenfa ni lablikuntig : Yusufu Jalo
Sebannikulu jamaa : Bubakari Kante

Demepogonw : Amadou Tanba Duñbuya

Kingi Munkoro, Mamadu Kone, Kasimou Kone (Indiana)
John Hutchison (Boston), Daramani Trarawele

Labugunda : AMAP/Kibaru, Bamako

Sigida : Bajalan I^o, bolon 469, du 302

@ : dibifaramali@webmails.com